

MAKTABGACHA TA'LIMDA O'YIN ORQALI TA'LIM-TARBIYA BERISH

Achilova Soxiba Xamidovna

Qo'qon Davlat universiteti, Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Abduqodirova Go'zalxon G'ofurjon qizi

Qo'qon Davlat universiteti talaba.

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'yinlarning ta'lim jarayonidagi turlari, o'rni va ahamiyati, o'yinning asosiy jihatlari, rivojlantiruvchi jihatlari, didaktik o'yinlar orqali bolalarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, interaktiv, konstruktorlik o'yinlarning ahamiyati haqida yoritiladi.

Tayanch so'zlar: O'yin, qoidalar, o'yin jarayoni, ijodiy faoliyat, Interaktiv o'yinlar, jismoniy rivojlanish, integratsiya, yondashuv.

Аннотация: Аннотация: В данной статье освещаются виды игр в образовательном процессе, их роль и значение, основные аспекты игры, её развивающие особенности, развитие знаний и навыков детей посредством дидактических игр, а также значение интерактивных и конструкторских игр.

Ключевые слова: Игра, правила, игровой процесс, творческая деятельность, интерактивные игры, физическое развитие, интеграция, подход.

Annotation: This article discusses the types of games in the educational process, their role and importance, the main aspects of games, their developmental features, the development of children's knowledge and skills through didactic games, as well as the importance of interactive and construction-based games.

Keywords: Game, rules, gameplay (game process), creative activity, interactive games, physical development, integration, approach.

O'yinlarning ta'lim jarayonidagi turlari, o'rni va ahamiyati.

O'yin – bu inson faoliyatining tabiiy va universal shakli bo'lib, u bolalarning rivojlanishi, o'rganishi va o'zini ifoda etishi uchun asosiy vosita hisoblanadi. O'yin jarayoni bolalar uchun o'z dunyosini anglash va shaxsiy tajribalarini boyitish imkonini beruvchi ijodiy, qiziqarli va ma'naviy faoliyatdir.

O'yinning asosiy jihatlari:

1. Erkinlik: O'yin odatda majburlashsiz, erkin tanlov asosida amalga oshiriladi. Bu, ayniqsa, bolalar uchun muhim bo'lib, ularning shaxsiy tashabbuskorligi va ijodkorligini rag'batlantiradi.

2. Rag'batlantirish: O'yin jarayonida bolalar ichki motivatsiya bilan harakat qiladi. Rag'bat, qiziqish va maqsadga erishish istagi o'yinni jonli qiladi.

3. Qoidalar: O'yinning o'ziga xos qoidalari va qonuniyatlari bo'lib, ular bolaning mantiqiy va analitik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

4. Ijodkorlik: O‘yin bolalarning tasavvurini rivojlantirib, yangi rollar, holatlar va yechimlarni kashf qilishga imkon beradi.

5. Rivojlanish vositasi: O‘yin bolalarning jismoniy, aqliy, hissiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun qulay imkoniyatlar yaratadi.

O‘yinning asosiy funksiyalari

Rivojlantiruvchi jihati o‘yin jarayonida bolaning fikrlash, xotira, tasavvur va nutq qobiliyatlari rivojlanadi. Tarbiya esa o‘yin orqali ijtimoiy me‘yorlar va qoidalarga rioya qilish o‘rgatiladi. Masalan, navbatni kutish, halollik, hamkorlik. Didaktik o‘yinlar bolalarning bilim va ko‘nikmalarini oshirishga yo‘naltirilgan.

Ijodiy o‘yinlarda bolalar o‘zlarini ifoda etib, yangi g‘oyalar va rollarni sinab ko‘rishadi. Hissiy emotsional o‘yin orqali bolalar o‘z his-tuyg‘ularini boshqarishni va o‘zlarini nazorat qilishni o‘rganadilar.

O‘yinning ijtimoiy va psixologik ahamiyati o‘yin jarayonida bolalar o‘zaro muloqot qilib, ijtimoiy ko‘nikmalarni o‘zlashtiradi. O‘yin bolalarga o‘z his-tuyg‘ularini ifoda etish va stressdan xalos bo‘lishga yordam beradi. Rolli va jamoaviy o‘yinlar bolalarda raqobat va jamoaviy mas‘uliyat tuyg‘usini rivojlantiradi.

O‘yin va ta‘lim-tarbiyaning bog‘liqligi shundaki O‘yin maktabgacha yoshdagi ta‘limda asosiy o‘rinni egallaydi, chunki bolalar o‘yin orqali dunyoni o‘rganadilar va o‘zlarining qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Bolalarning aqliy va harakatli ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bilimlarni qiziqarli shaklda o‘zlashtirishga yordam beradi. Innovatsion o‘yinlarda raqamli texnologiyalar yordamida interaktiv ta‘lim muhiti yaratadi. Geymifikatsiya va raqamli texnologiyalar yordamida o‘yin jarayoni yangi imkoniyatlarga ega bo‘ladi. Virtual platformalarda bolalar ta‘limiy o‘yinlar orqali o‘quv materiallarini mustahkamlaydilar. Bolalar raqamli muhitda qiziqarli va innovatsion tarzda bilim olish imkoniyatiga ega. Raqamli vositalar orqali har bir bolaning ehtiyojiga mos o‘yin jarayoni tashkil etiladi.

O‘yin – nafaqat qiziqarli faoliyat, balki bolalar tarbiyasi va ta‘limini yangi bosqichga olib chiqadigan kuchli vositadir. Zamonaviy pedagoglar sifatida o‘yinning chuqur mohiyatini tushunish va uni tarbiyaviy faoliyatda maqsadli qo‘llash muhim ahamiyatga ega. Geymifikatsiya – bu o‘yin elementlarini ta‘lim jarayoniga kiritish bo‘lib, u bolalarning ta‘limga bo‘lgan qiziqishini oshirish va samaradorlikni kuchaytirish uchun xizmat qiladi.

Interaktiv o‘yinlar bolalar uchun mo‘ljallangan ta‘lim platformalari, masalan, interaktiv doskalar va planshetlar. Virtual o‘yinlar, raqamli o‘yinlar yordamida bolalarning bilimlari va mahoratlari mustahkamlanadi. Masalan, ranglarni yoki geometrik shakllarni o‘rganish. Audiovizual materiallar multfilmlar va ta‘limiy videolar orqali ma‘lumot berish Didaktik vazifalarni bajarishga mo‘ljallangan ilovalar va o‘yinlar.

Ta‘lim muhiti – bu bolaning ta‘lim-tarbiya jarayonida rivojlanishi uchun yaratilgan sharoitlar yig‘indisi. O‘yinchoqlar, didaktik materiallar, interaktiv qurilmalar, qulaylik va xavfsizlik hissi, rag‘batlantiruvchi atmosfera integratsiya yondashuvi, raqamli texnologiyalarni o‘yin jarayonlariga qo‘shish lozim

Bolalar uchun qiziqarli va mos virtual ta‘lim resurslarini tanlash. Ta‘lim muhitini bolalarning yoshiga va ehtiyojlariga mos ravishda tashkil qilish.

O‘yin – maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tabiiy faoliyat turi bo‘lib, u bolalar rivojlanishining barcha yo‘nalishlariga ta’sir ko‘rsatadi: jismoniy, aqliy, ijtimoiy va hissiy rivojlanish. O‘yin orqali bola nafaqat dunyoni o‘rganadi, balki o‘z qobiliyatlarini rivojlantiradi va o‘rganish jarayoniga faol ishtirok etadi.

Rolli o‘yinlarda bolalar turli ijtimoiy rollarni bajarib, real hayotdagi vaziyatlarni qayta tiklaydi. Masalan, "doktor", "o‘qituvchi", "do‘kon sotuvchisi" kabi rollarni o‘ynashadi. Rolli o‘yinlarda :

- Ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi.
- Bolaning muloqot qilish qobiliyatini oshiradi.
- Mustaqil qaror qabul qilish va mas’uliyatni his qilishni o‘rgatadi.
- Fantaziya va ijodkorlikni rivojlantiradi.

Harakatli o‘yinlar jismoniy faoliyatga asoslangan o‘yinlar bo‘lib, yugurish, sakrash, to‘p bilan harakatlar va boshqalarni o‘z ichiga oladi. Ahamiyati shundaki

- Jismoniy rivojlanishni ta’minlaydi.
- Koordinatsiya, muvozanat va tezkorlikni rivojlantiradi.
- Bolaning energiyasini ijobiy yo‘nalishda sarflaydi.
- Jamoaviylik va raqobat hissini uyg‘otadi.

Didaktik o‘yinlar ma’lum bir didaktik maqsadga ega bo‘lib, bolalarning bilim, ko‘nikma va malakalarini shakllantirish uchun xizmat qiladi. Uning ahamiyati:

- Yangi bilimlarni mustahkamlaydi.
- Aqliy rivojlanishni rag‘batlantiradi.
- Bolalarda diqqat, xotira va kuzatuvchanlikni rivojlantiradi.
- Ta’limni qiziqarli va samarali qiladi.

Konstruktorlik o‘yinlar bolalar o‘yinchoqlari, kubiklar, legolar yoki boshqa materiallar yordamida turli shakl va konstruksiyalar yaratadilar. Bolalarning tasavvur va ijodkorlikni rivojlantiradi, mantiqiy fikrlash, rejalashtirish va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi, jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

O‘yinlar ta’lim jarayonining muhim qismi bo‘lib, ular bolalar rivojlanishini rag‘batlantirishda, bilim va ko‘nikmalarni shakllantirishda hamda ta’lim jarayonini qiziqarli va samarali qilishda asosiy o‘rin tutadi. Zamonaviy ta’lim muhitida o‘yinlarning yangi shakllarini qo‘llash, jumladan, raqamli o‘yinlar va geymifikatsiyadan foydalanish, ta’lim jarayonining sifatini oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Adabiyotlar.

1. Grosheva I.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Yevstafyeva L.G., Maxmudova D.T., Nabixanova Sh.B., Pak S.V., Nazarova V.A., Isxakova M.R., Abdunazarova N.F. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi (takomillashtirilgan ikkinchi nashr) Toshkent 2022-yil (o‘zbek va rus tillarida)

2. “Ilm yo‘li” variativ dastur 6 yoshdan 7 yoshgacha bo‘lgan bolalarni maktab ta’limiga tayyorlash. T.: 2022

3. N.Sh.Abdullayeva Kelajak sari ilk ta’lim bilan: Variativ ta’lim ; – T.: “Iqtisod-moliya”, 2020. – 104 b.